

Nr 222

Av herr Börjesson i Falköping m. fl., *angående riksbankens räntepolitik.*

(Lika lydande med motion nr 262 i Första kammaren)

Under senare år har riksbanken på ett alltmer iögonenfallande sätt ensidigt utnyttjat räntan som instrument i kampen för ett stabilare penningvärde. Som ett mått på den förda räntepolitiken kan anföras räntans höjd i dag jämfört med lågräntenivån under första hälften av 1950-talet. Från 1955/56 till 1960/61 har sålunda riksbankens diskonto höjts från $3\frac{3}{4}$ % — fr. o. m. 19/4 1955 då en höjning skedde med 1 % — till 5 % efter den senaste diskontohöjningen den 15/1 1960. (Under perioden 3/5 1958 till 15/1 1960 låg diskontot vid $4\frac{1}{2}$ %).

Denna högräntepolitik har bl. a. medfört vidgade räntemarginaler mellan kreditinstitutens in- och utlåningsräntor. Vid ränteförändringarna uppåt 1957 och 1960 ökades marginalerna med $\frac{1}{4}$ % till en total marginalbreddning jämfört med 1957 på $\frac{1}{2}$ %. Den förda penningpolitiken innebär att det produktiva näringslivet pressas både genom de skärpta räntevillkoren och genom att kreditgivningen samtidigt hållits tillbaka. Kreditmarknadsregleringen har sålunda inneburit, att pengar dirigerats från det produktiva näringslivet till staten och framför allt bostadssektorn. Tillvägagångssättet för med sig att den förbilligade statliga upplåningen inom bankväsendet till en del får bäras av låntagarna inom näringslivet samt av spararna.

Med hänsyn till det höga kostnadsläge vårt näringsliv arbetar med är det önskvärt, att kredit- och räntepolitiken anpassas även med sikte på den hårdnande konkurrensen på världsmarknaden. I detta syfte borde en räntesänkning ha vidtagits under avmattningsperioden häromåret — t. ex. i början av år 1959. Om så skett, hade den senaste höjningen av räntan i varje fall inte medfört nuvarande höga nivå. Därmed skulle också företagarnas kostnadsökningar — med bl. a. ökade bostadskostnader till följd — ha kunnat hållas tillbaka.

En rörlig ränta — som alltså inte bara tillåtes röra sig uppåt utan också nedåt — kan i viss mån vara ett betydelsefullt instrument i den ekonomiska politiken. Räntans roll och räntans höjd synes emellertid i våra dagars samhälle inte utan vidare kunna accepteras som universalmedel i den ekonomiska politiken. Inte minst de senaste årtiondenas starkt ökade statliga

verksamhet och den därav föranledda ökade statliga upplåningen har medfört nya aspekter på den statsdirigerade penningpolitik som föres och som kan komma att föras. Staten har blivit en stor kund på lånemarknaden. Frågan är om inte vår nuvarande penningpolitik lockar till en utgifts- och investeringspolitik av sådan omfattning att låntagarna får sitta emellan och tvingas betala högre ränta än som varit nödvändigt om den statliga upplåningen hållits inom snävare gränser. Det torde således stå ganska klart att fjolårets ännu kvardröjande räntehöjning i hög grad härrör ur den expansiva statliga budget- och upplåningspolitiken.

Samtidigt som staten tillförsäkrar sig själv och bostadsproduktionen en prioriterad ställning på lånemarknaden, minskar man genom kreditreglering kapitaltillgången för den privata sektorn samt höjer räntan i inflationsbekämpande syfte. En sådan politik drabbar främst det enskilda näringslivet. Åtstramningen på kreditmarknaden innebär ju ävenledes i sig själv ett tryck uppåt på räntenivån. Kostnaderna för inflationsbekämpandet får på så sätt bäras upp av den privata företagsamheten ensam.

Högräntepolitiken innebär att det i praktiken endast blir en mindre del (ca 2/5) inom den s. k. fria sektorn av kapitalmarknaden som direkt drabbas av räntan som konjunkturdämpare. Den prioriterade sektorn på penningpolitikens område bidrar inte till inflationsbekämpandet. Det måste ur rättvisesynpunkt anses stötande att använda räntevapnet i konjunkturdämpande syfte med en sådan ensidigt verkande effekt. Det innebär att de större, självfinansierande företagen kan fortsätta att investera, medan flertalet småföretagargrupper, som driver sin rörelse med lånemedel eller som önskar utvidga eller etablera med upplånat kapital, endels måste räkna med högre kapitalkostnader och endels helt enkel riskerar att få sin företagsverksamhet eller nyetableringsvilja stäckt. Detta gäller framför allt skuldsatta och relativt nyetablerade små företagare samt de unga, som ämnar träda till — inte minst inom en så kapitalkrävande näring som jordbruket.

En omvärdering av räntans roll i det moderna samhällsmaskineriet synes starkt påkallad, i synnerhet med tanke på de i vår enskilda ekonomi verk samma olika faktorer, vilka var för sig och tillsammans påverkar räntevapnets konjunkturdämpande effekt. Statsmakterna och riksbanken bör därför medvetet eftersträva en ekonomisk politik med en långsiktig räntesänkning som målsättning. En omprövning av vår höga räntenivå synes också just nu väl motiverad med hänsyn till de kraftiga räntesänkningar som under senare tid ägt rum i England och nu senast i Västtyskland samt den ytterligare diskontosänkning som framskyttat för Englands vidkommande.

Med anledning av det anförda får vi hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till riksbanksfullmäktige i motionens syfte anhålla om snar omprövning av förutsätt-

ningarna för en penningpolitik med långsiktig räntesänkning som målsättning.

Stockholm den 24 januari 1961

B. Börjesson
i Falköping

Fritz Börjesson
i Glömminge

Karl Björkänge

Emil Elmwall

Gunnar Larsson
i Luttra

David Gomer

Einar Larsson

Lennart Mattsson

Sven Vigelsbo

A. Magnusson
i Jönköping

Harry Wahrendorff

Karl G. H. Boo

Alvar Andersson
i Knäred

Gustaf Svensson
i Vä

Rune Gustavsson
i Alvesta

Fridolf Jansson
i Benestad

John Eriksson
i Bäckmora

Johannes Antonsson